

मुलुकी अपराध संहिता तथा त्यस सम्बन्धी कार्यविधि कानूनलाई संशोधन गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना : मुलुकी अपराध संहिता तथा त्यस सम्बन्धी कार्यविधि कानूनलाई संशोधन गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

संघीय संसदले यो ऐन बनाएको छ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :** (१) यस ऐनको नाम "मुलुकी अपराध संहिता तथा त्यस सम्बन्धी कार्यविधि ऐन, २०७८" रहेको छ।

(२) यो ऐन तुरुन्त प्रारम्भ हुनेछ।

२. **मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ मा संशोधन :** मुलुकी अपराध संहिता, २०७४ को,-

(१) दफा २ को,-

(क) उपदफा (१) को खण्ड (ग) मा रहेका "दफा १६७," भन्ने शब्दहरूको सट्टा "नेपाली नागरिकका विरुद्ध भएको दफा," भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(ख) उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (४) थपिएको छ:-

"(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस संहिता वा कानून बमोजिम भ्रष्टाचार, आतंकवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी, विमान अपहरण वा नागरिक उड्डयनका सुरक्षा विरुद्धका कसूर, सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतंकवादी कृयाकलापमा वित्तीय लगानी, अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा संरक्षित व्यक्ति विरुद्धका हिंसात्मक कसूर, अपहरण, शरीर बन्धक, लागू औषधको कारोवार, मानव बेचबिखन तथा ओसारपसार वा अन्य कुनै संगठित अपराध वा यातना सम्बन्धी कसूर उपदफा (२) बमोजिमको अवस्थामा रहेको वायुयान वा जलयानभित्र वा नेपाल बाहिर जहाँसुकै गरेको भए तापनि देहायको अवस्थामा त्यस्तो कसूर नेपाल भित्र नै भए वा गरे सरह यस संहिता वा प्रचलित कानून बमोजिम सजाय हुनेछ :-

(क) नेपाली नागरिक वा नेपालमा स्थायी बसोबास गरेको व्यक्तिले कसूर गरेकोमा,

- (ख) नेपाल, नेपाली नागरिक वा नेपालमा स्थायी बसोबास गर्ने व्यक्ति वा नेपालको कुनै पनि संगठित संस्था त्यस्तो कसूरबाट पीडित भएमा वा त्यस्ता व्यक्तिका विरुद्ध कसूर भएमा,
- (ग) खण्ड (क) वा (ख) मा उल्लेख भएकोमा बाहेक अन्य कुनै व्यक्तिले त्यस्तो कुनै कसूर गरी नेपालमा प्रवेश गरेको भएमा ।"
- (२) दफा ३१ को दफा शिर्षकमा रहेका “सबै सदस्यलाई” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “सबै व्यक्तिलाई” भन्ने शब्दहरू राखि सोही दफामा रहेका “समूहका सबै सदस्यलाई” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “सो समूहमा संलग्न सबै व्यक्तिलाई” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (३) दफा ३३ को उपदफा (३) मा रहेका "यस संहितामा अन्यत्र छुट्टै सजायको व्यवस्था भएकोमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "यस संहिता वा प्रचलित कानूनमा छुट्टै व्यवस्था भएकोमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (४) दफा ३४ को उपदफा (३) मा रहेका "यस संहितामा अन्यथा व्यवस्था भएकोमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "यस संहिता वा प्रचलित कानूनमा छुट्टै व्यवस्था भएकोमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (५) दफा ३५ को उपदफा (३) मा रहेका "यस संहितामा छुट्टै सजायको व्यवस्था गरिएकोमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "यस संहिता वा प्रचलित कानूनमा छुट्टै व्यवस्था गरिएकोमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (६) दफा ३८ को,-
- (क) खण्ड (छ) मा रहेका “पाँच वा पाँचभन्दा बढी व्यक्तिहरू” भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन्।
- (ख) खण्ड (ज) मा रहेका "दैवी प्रकोप भएको महामारी फैलिएको," भन्ने शब्दहरूको सट्टा "विपद परेको वा संक्रामक रोग फैलिई महामारी भएको," भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (ग) खण्ड (फ) मा रहेका “वा सङ्गठित” भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन्।
- (घ) खण्ड (ब) पछि देहायको खण्ड (ब१) थपिएको छ:-
 “(ब१) गर्भवती महिला विरुद्ध कसूर गरेको,”

- (७) दफा ४१ को खण्ड (ड) मा रहेका "गरेको वा गर्ने उद्देश्यले कसूर गरेको वा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "गरेको, वा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (८) दफा ४४ को,-
- (क) उपदफा (१) मा रहेका "सजायको दोब्बरसम्म" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सजाय बराबर थप" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (ख) उपदफा (२) मा रहेका "भुक्तान गरेको" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "भएको" भन्ने शब्द राखी सोही उपदफामा रहेका "सजायको दोब्बरसम्म" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सजाय बराबर थप" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (९) दफा ४७ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) पछि देहायका खण्ड (ख१) र खण्ड (ख२) थपिएका छन्:-
- "(ख१) जन्मकैद वा वीस वर्ष भन्दा बढी कैद सजाय हुने कसूर गरेको,
(ख२) महिला वा अठार वर्ष भन्दा कम उमेरका बालबालिका विरुद्ध कसूर गरेको,"
- (१०) दफा ४८ को,-
- (क) उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (१क) थपिएको छ:-
- "(१क) उपदफा (१) बमोजिम आदेश भएकोमा त्यस्तो आदेश बमोजिम अभियोग लागेको व्यक्तिले कसूरबाट पीडित व्यक्तिलाई औषधी उपचार खर्च वा अन्तरिम क्षतिपूर्ति वा राहत रकम उपलब्ध गराउन सक्नेछ।
- (ख) उपदफा (२) मा रहेका "उपदफा (१) बमोजिमको आदेश भएमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "उपदफा (१क) बमोजिम अभियोग लागेको व्यक्तिले त्यस्तो खर्च, क्षतिपूर्ति वा रकम उपलब्ध गराउन ईन्कार गरेमा अदालतको आदेश बमोजिम" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।"
- (११) दफा ५४ पछि देहायको दफा ५४क. थपिएको छ:-
- “५४क. अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा संरक्षित व्यक्ति विरुद्ध हिंसात्मक कसूर गर्न नहुने:** (१) कसैले अन्तर्राष्ट्रिय रूपमा संरक्षित व्यक्ति विरुद्ध हिंसात्मक कार्य गर्न वा गराउन हुदैन ।

स्पष्टीकरण: यस दफाको प्रयोजनको लागि "अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा संरक्षित व्यक्ति" भन्नाले सम्बत २०३० साल मंसीर २९ गते शुक्रबार तदनुसार १४ डिसेम्बर, १९७३ का दिन संयुक्त राष्ट्र संघीय महासभाबाट पारित भई हस्ताक्षरको लागि खुला भएको कूटनैतिक प्रतिनिधि लगायत अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा संरक्षित व्यक्तिहरु विरुद्धका अपराध निवारण तथा सजायका सम्बन्धमा व्यवस्था भएको महासन्धि (कन्भेन्सन अन दि प्रिभेन्सन एण्ड पनिशमेन्ट अफ क्राईम्स एगेन्स्ट इन्टरनेशनल्ली प्रोटेक्टेड पर्सनस् इन्क्लुडिङ्ग डिप्लोमेटिक एजेन्ट्स) बमोजिम परिभाषित अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा संरक्षित व्यक्ति सम्झनु पर्छ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको प्रयोजनका लागि कसैले अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा संरक्षित व्यक्ति विरुद्ध देहायको कुनै काम गरेमा निजले त्यस्ता व्यक्ति विरुद्ध हिंसात्मक कसूर गरेको मानिनेछ:-

- (क) नियतपूर्वक ज्यान मारेमा,
- (ख) शारीरिक अङ्गभङ्ग वा कुटपिट गरेमा,
- (ग) अपहरण वा शरीर बन्धक लिएमा,
- (घ) त्यस्तो व्यक्तिको कार्यालय वा निजी वासस्थान परिसर वा सवारी साधनमा आक्रमण गरेमा,
- (ङ) खण्ड (क), (ख), (ग) वा (घ) बमोजिमको कुनै कसूर गर्ने धम्की दिएमा।

(३) उपदफा (२) बमोजिमको कसूर गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई देहाय बमोजिम सजाय हुनेछ:-

- (क) खण्ड (क) बमोजिमको कसूर भए जन्मकैद,
- (ख) खण्ड (ख) बमोजिमको कसूर भए दश वर्षसम्म कैद र एकलाख रुपैयाँसम्म जरिवाना,
- (ग) खण्ड (ग) बमोजिमको कसूर भए सात वर्षदिखि दश वर्षसम्म कैद, तर, अपहरण गरी शरीर बन्धक लिएको भए दश वर्षदिखि पन्द्र वर्षसम्म कैद हुनेछ।
- (घ) खण्ड (घ) बमोजिमको कसूर भए पाँच वर्षसम्म कैद र पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना,

(ड) खण्ड (ड) बमोजिमको कसूर भए तीन वर्षसम्म कैद र तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना ।

(४) यस दफा बमोजिमको कसूर भएकोमा त्यस्तो कसूर बापत यस संहिता बमोजिम बढी सजाय हुने अवस्था रहेछ भने यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि त्यस्तो अवस्थामा सोही बमोजिम सजाय हुनेछ । ”

(१२) दफा ६२ को ठाँउ ठाउँमा रहेका "सदस्यले" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "व्यक्तिले" भन्ने शब्द राखिएको छ ।

(१३) दफा ११० पछि देहायको दफा ११०क. थपिएको छ:-

"११०क. विपद वा महामारीको फाइदा लिई मूल्य बृद्धि गर्न नहुने: (१) कुनै सेवा वा वस्तु बिक्री गर्ने व्यक्तिले विपद परेको वा संक्रामक रोग फैलिएको कारणले भएको संकटपूर्ण अवस्था वा महामारीको फाइदा लिई अनुचित ढंगबाट मूल्यबृद्धि गरी त्यस्तो वस्तु वा सेवाको बिक्री वितरण गर्नु वा गराउनु हुदैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई तीन वर्षसम्म कैद र तीस हजार रुपैयाँ वा बढी मूल्य लिइ बिक्री वितरण गरेको रकम मध्ये जुन बढी हुन्छ सो बराबरको रकमसम्म जरिवाना हुनेछ । ”

(१४) दफा १२१ पछि देहायको दफा १२१क. थपिएको छ:-

"१२१क. संवेदनशील अंगको दृश्यावलोकन वा छयाँङ्कन गर्न नहुने: (१) कसैले कुनै किशोरी वा महिलाले नियमित दिनचर्याको सिलसिलामा भित्री पोशाक खोल्नु पर्ने अवस्थामा निजको जानकारी विना त्यस्तो किशोरी वा महिलाको कुनै पनि संवेदनशील अंगको दृश्यावलोकन (भ्वायर) गर्न वा किशोरी वा महिलाले प्रयोग गर्ने शौचालय, स्नानकक्ष, शयनकक्ष वा पोशाक परिवर्तन कक्ष (चेन्जिङ्ग रुम) मा चियाई दृश्यावलोकन गर्न वा क्यामेरा जडान गरी अन्य कुनै किसिमले निजको स्तन, गुप्ताङ्ग, नितम्ब वा अन्य संवेदनशील अंगको निजको मंजुरीविना तस्वीर लिन वा छयाँङ्कन गर्न वा गराउन हुदैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर गर्ने व्यक्तिलाई दुई वर्षसम्म कैद वा बीसहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम लिईएको तस्वीर वा छयाँङ्कनको दृश्य देखाई सम्बन्धित व्यक्तिबाट कुनै अनुचित लाभ लिएमा वा त्यस्तो दृश्य तेस्रो

पक्षलाई वितरण वा संचार माध्यमबाट प्रकाशन वा प्रसारण गरे वा गराएमा तीन वर्ष सम्म कैद र तीसहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।

(४) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कुनै किशोरी वा महिलाको स्वीकृती वा मंजुरी लिएर नै त्यस्तो तस्वीर लिएको वा छायाँङ्कन गरिएको भए तापनि त्यस्तो तस्वीर वा छायाँङ्कन संचार माध्यमबाट प्रकाशन वा प्रसारण गरे वा गराएमा एक वर्षसम्म कैद वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ।

स्पष्टीकरण: यस दफाको प्रयोजनको लागि "किशोरी" भन्नाले अठार वर्ष उमेर पूरा नभएकी बालिका सम्झनु पर्छ।"

(१५) दफा १२७ मा रहेका "११८ र" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "११८, १२१क. र" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(१६) दफा १३२ को दफा शिर्षक र उपदफा (१) मा रहेका "हातहतियार" भन्ने शब्द पछि "वा खरखजाना" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

(१७) दफा १३३ को दफा शिर्षकमा रहेका "हातहतियार खरखजाना" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "हातहतियार वा खरखजाना" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(१८) दफा १३८ को,-

(क) उपदफा (१) को स्पष्टीकरणको खण्ड (क) को सट्टा देहायको खण्ड (क) राखिएको छ:-

"(क) "विष्फोटक पदार्थ" भन्नाले आई. इ. डी., आर. डी. एक्स., टि. एन. टि., पी. इ. टि. एन., डाईनामाईड, जिलेटिन, टी. एन. सी., नाईट्रोग्लिसिरिन, नाईट्रोसेलुलोज (गनकटन), नाईट्रोमिथेन, एच. एम. एक्स., टेट्राईल, एन्फो, पिकरिक एसिड, लिड अजाईड, मर्करी फल्मिनेट जस्ता विष्फोटन हुन सक्ने, गराउन सकिने वा विष्फोटन भई क्षति पुऱ्याउने कुनै पनि पदार्थ वा अन्य कुनै धातुको फल्मिनेट, ब्लास्टिङ्ग क्याप, डेट कर्ड, बुस्टर, बारुद (ब्लाक पाउडर/गन पाउडर), पाईरोडेक्स, फोटोफ्लास पाउडर, सेफ्टी फ्यूज, आतसबाजी, पटाका र सोही प्रकृतिको विष्फोटन हुने अन्य कुनै पनि कडा वा नरम प्रकृतिको विष्फोटक पदार्थ वा विष्फोटक पदार्थहरूको मिश्रण सम्झनु पर्छ र सो शब्दले वम र

विष्फोटक पदार्थ बनाउन प्रयोग हुने कुनै पनि पदार्थ, उपकरण, मेसिन, सामग्री र संयन्त्र र नेपाल सरकारले समय समयमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको कुनै पदार्थलाई समेत जनाउँछ ।"

(ख) उपदफा (२) को स्पष्टीकरणको खण्ड (१) र (२) को सट्टा देहायका खण्ड (१) र (२) राखिएका छन्:-

"(१) "कडा विष्फोटक (हाई एक्सप्लोसिभ) पदार्थ भन्नाले" आर. डी. एक्स., टि. एन. टि., पी. ड. टि. एन., डाईनामाईड, जिलेटिन, टी. एन. सी., नाईट्रोग्लिसिरिन, नाईट्रोमिथेन, एच. एम. एक्स., टेट्राईल, एन्फो, पिकरिक एसिड, लिड अजाईड, मर्करी फल्मिनेट वा अन्य कुनै धातुको फल्मिनेट, ब्लास्टिङ्ग क्याप, डेट कर्ड, बुस्टर वा उच्चकोटीको विष्फोटक पदार्थहरूको मिश्रण वा उच्चकोटीको विष्फोटक पदार्थहरू प्रयोग गरी बनाइएको आ. ई. डी. र त्यस्तै प्रकृतिको अन्य विष्फोटक पदार्थ सम्झनु पर्छ।

(२) "नरम विष्फोटक (लो एक्सप्लोसिभ) पदार्थ" भन्नाले नाईट्रोसेलुसन (गनकटन), वारुद (ब्लाकपाउडर/गनपाउडर), पाईरोडेक्स, फोटोफ्लास पाउडर, सेफ्टी फ्यूज, प्रोपेलेंट, निम्नकोटीको विष्फोटक पदार्थहरूको मिश्रण वा निम्नकोटीको विष्फोटक पदार्थहरू प्रयोग गरि बनाइएको आ. ई. डी. र त्यस्तै प्रकृतिको अन्य विष्फोटक पदार्थ सम्झनुपर्छ। "

(१९) दफा १६८ को उपदफा (४) मा रहेका "तीन महिनासम्म कैद वा तीन हजार रुपैयाँसम्म" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "छ महिनासम्म कैद वा छ हजार रुपैयाँसम्म" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२०) दफा १७३ को उपदफा (३) मा रहेका "कसूर गर्ने" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "कसूर गर्ने र गराउने" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२१) दफा १७७ को स्पष्टीकरणमा रहेका "यस दफाको" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "यस दफा र दफा १७८, १७९ वा १८० को" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२२) दफा १८५ को उपदफा (१) मा रहेका "आत्महत्या गर्न" भन्ने शब्दहरू पछि "उक्साउन, दवाव वा प्रभाव दिन वा" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

(२३) दफा १९२ को,-

- (क) उपदफा (२) को खण्ड (छ) को सट्टा देहायको खण्ड (छ) राखिएको छः-
- "(छ) खण्ड (क), (ख), (ग), (घ), (ङ) र (च) मा लेखिए बाहेक कसैको मेरुदण्ड, डडाल्नु, करङ्ग, हात, गोडा वा अन्य कुनै मानव अङ्गले स्वभाविक रूपमा गर्नुपर्ने आफ्नो काम गर्न वा अन्य पेशागत काम गर्न नसक्ने गरी काटी, भाँची, फोरी, झिकी, जलाई, फुकाली वा अन्य कुनै किसीमले बेकम्मा पारिदिएमा।"
- (ख) उपदफा (४) पछि देहायको उपदफा (४क) थपिएको छः-
- "(४क) उपदफा (४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसैले उपदफा (२) को खण्ड (च) बमोजिमको कसूर गरेमा, कसैको दुवै आँखा फोरी दृष्टिविहीन बनाइदिएमा वा महिलाको दुवै स्तन काटि बेकम्मा पारिदिएमा पन्ध्र वर्षसम्म कैद र एकलाख पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।"
- (२४) दफा २११ को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (३) थपिएको छः-
- "(३) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई पाँच वर्षसम्म कैद र पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।"
- (२५) दफा २१२ को उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (४) थपिएको छः-
- "(४) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई पाँच वर्षसम्म कैद र पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ।"
- (२६) दफा २१३ मा रहेका "तीन वर्षदिखि पाँच वर्षसम्म कैद र तीस हजारदेखि पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "पाँच वर्षदिखि सात वर्षसम्म कैद र पचास हजारदेखि सत्तरी हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (२७) दफा २१४ को,-
- (क) दफा शिर्षकमा रहेका "थप सजाय हुने" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "अपहरण गरी शरीर बन्धक लिएमा हुने सजाय" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (ख) उपदफा (३) मा रहेका "सङ्गठित रूपमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "तीन वा तीन भन्दा बढी व्यक्तिहरू मिली" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (२८) दफा २१६ पछि देहायको दफा २१६क थपिएको छः-

"२१६क. कुनै किसिमको रकम, लाभ, सुविधा वा फिरौती फिर्ता गर्नु पर्ने: (१) यस परिच्छेद अन्तर्गतको कसूर गर्ने वा गराउने व्यक्तिले पीडितबाट कुनै किसिमको रकम, लाभ, सुविधा वा फिरौती लिएको रहेछ भने त्यस्तो रकम, लाभ, सुविधा वा फिरौती पीडितलाई फिर्ता गराई दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कुनै किसिमको रकम, लाभ, सुविधा वा फिरौती रकम फिर्ता गर्नु अघि पीडितको मृत्यु भएको रहेछ भने निजको एकासगोलको पति वा पत्नी, छोराछोरी वा बाबुआमालाई दिनु पर्नेछ।"

(२९) भाग २ को परिच्छेद १८ को परिच्छेद शिर्षकमा रहेको "करणी" भन्ने शब्दको सट्टा "यौनजन्य आक्रमण" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(३०) दफा २१९ को,-

(क) उपदफा (२) मा रहेका "कुनै महिलालाई", "कुनै बालिकालाई" र "महिला वा बालिकालाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा क्रमशः "कुनै व्यक्तिलाई", "कुनै बालबालिकालाई" र "कुनै व्यक्ति वा बालबालिकालाई" भन्ने शब्दहरू राखी सोही उपदफाको स्पष्टीकरणको खण्ड (ग) मा रहेका "कुनै वस्तु योनीमा प्रवेश गराएमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "कुनै वस्तु योनी वा गुदद्वारमा प्रवेश गराएमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(ख) उपदफा (३) मा रहेको "महिलाको" भन्ने शब्दको सट्टा "व्यक्तिको" भन्ने शब्द राखी सोही उपदफाको,-

(१) खण्ड (क), (ख) र (ग) मा रहेका "उमेरकी बालिका" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "उमेरको बालबालिका" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) खण्ड (घ) र (ङ) मा रहेका "उमेरकी महिला" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "उमेरको व्यक्ति" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(३१) दफा २२५ को,-

(क) उपदफा (२) मा रहेका "कसैले करणीका आशयले" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "यस परिच्छेदमा लेखिएका अन्य कसूर बाहेक कसैले करणीका आशयले" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(ख) उपदफा (३) मा रहेका "तीन वर्षसम्म कैद र तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "पाँच वर्षसम्म कैद र पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(३२) दफा २२९ को उपदफा (२) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको सट्टा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश राखिएको छः-

"तर,-

(क) थुनामा रहेको वा नियन्त्रणमा लिएको वा अपहरण गरेको वा शरीर बन्धक लिएको व्यक्ति विरुद्ध कसूर भएकोमा थुना, नियन्त्रण अपहरण वा शरीर बन्धकबाट मुक्त भएको मितिले तीन महिना नाघेपछि उजुर लाग्ने छैन।

(ख) जवर्जस्ती करणीबाट पीडित बालबालिका अठार वर्ष भन्दा कम उमेरको भएनिज वा अन्य कसैले पहिले नै उजुरी गरिसकेको अवस्थामा बाहेक निजको उमेर अठार वर्ष पूरा भएको एक वर्ष नाघेपछि उजुर लाग्ने छैन।"

(३३) दफा २३५ को उपदफा (२) को खण्ड (क) मा रहेका "ज्यान मारेको सरह" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "जन्म कैद" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(३४) दफा २४४ को उपदफा (२) को खण्ड (घ) मा रहेका "चोरी गरेमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "जोरजुलुम गरि चोरी गरेमा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(३५) दफा २४५ पछि देहायको दफा २४५क. थपिएको छः-

"२४५क. चोरी गरेको सम्पत्ति प्राप्त गर्न नहुने : (१) चोरी गरी प्राप्त गरेको सम्पत्ति हो भन्ने जानी जानी वा विश्वास हुने कुनै मनासिव कारण भई कसैले कुनै सम्पत्ति लिन, राख्न वा खरिद गर्न वा अन्य कुनै किसीमले प्राप्त गर्न वा गराउन हुदैन ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको काम गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई तीन वर्षसम्म कैद र तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना र चोरीको सम्पत्ति जफत गरी सम्बन्धित धनीलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ।"

(३६) दफा २४६क. को,-

(क) उपदफा (१) मा रहेका "सरकारी, सार्वजनिक वा नीजि वस्तु वा सम्पत्ति चोरी गर्ने वा चोरी गरी प्राप्त गरेको वस्तु" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "वस्तु वा सम्पत्ति चोरी गर्ने वा चोरी गरी प्राप्त गरेको त्यस्तो वस्तु" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(ख) उपदफा (२) र (३) झिकिएका छन्।

(३७) दफा २४७ को सट्टा देहायको दफा २४७ राखिएको छ :-

"२४७. चोरी गरेको सम्पत्तिको विगो भराउनु पर्ने : (१) यस परिच्छेद बमोजिमको कसूर गर्ने कसूरदारबाट चोरी गरेको वस्तु वा सम्पत्ति बरामद भई वा कसूरदारले बुझाई जफत गर्न सकिने भए जफत गरी सम्बन्धित सम्पत्ति धनीलाई फिर्ता गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम जफत गर्नु पर्ने वस्तु वा सम्पत्ति कसूरदारले मासिसकेको भए त्यस्तो वस्तु वा सम्पत्तिको मूल्य बराबरको रकम विगो कायम गरी त्यस्तो विगो सम्पत्ति धनीलाई भराई दिनु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम विगो भराउदा चोरी गर्ने सिलसिलामा कसैको अन्य कुनै सम्पत्ति हानिनोक्सानी भएको रहेछ भने त्यसरी भएको हानि नोक्सानी बापतको क्षतिपूर्ति समेत भराउनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम जफत भएको वस्तु वा सम्पत्ति फिर्ता गर्दा वा विगो भराउदा त्यस्तो सम्पत्तिको प्रकृति वा प्रमाणबाट सम्पत्ति धनी यकिन हुन आएमा निजलाई फिर्ता गर्ने वा विगो भराईदिने र सम्पत्ति धनी यकिन हुन नसकेमा वा पत्ता नलागेमा त्यस्तो वस्तु वा सम्पत्ति वा विगो रकम धरौट राखी तीन महीनाभित्र दावी गर्न सार्वजनिक सूचना प्रकाशन गर्नु पर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको सूचनाको अवधिभित्र वास्तविक सम्पत्ति धनीले त्यस्तो वस्तु वा सम्पत्तिको प्रमाणसहित दावी गर्न आएमा जाहेरीमा लेखिएको सम्पत्तिको विवरणसंग भिडाई त्यस्तो विवरणसँग भिडेमा त्यस्तो वस्तु वा सम्पत्ति वा विगो रकम सम्बन्धित सम्पत्ति धनीलाई फिर्ता दिनु पर्नेछ।

(६) उपदफा (१) बमोजिम जफत भएको वस्तु वा सम्पत्ति कसैले दावी नगरेमा वा दावी गरेको भए तापनि जाहेरीमा लेखिएको वस्तु वा सम्पत्तिको

विवरणसंग नभिडेमा त्यस्तो वस्तु वा सम्पत्ति लिलाम गरी प्राप्त रकम वा विगो रकम सरकारी कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।

(७) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा २४६क. बमोजिम आवश्यक वस्तु मानिने वस्तु वा सम्पत्ति भए चोरी भएको वा हानि नोक्सानी भएको विगो र विगो बमोजिमको क्षतिपूर्ति कसूरदारबाट सम्बन्धित सम्पत्ति धनीलाई भराई दिनु पर्नेछ ।"

(३८) दफा २४८ मा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिएको छ :-

"तर, चोरीको दशी सहित पक्राउ परेको अवस्थामा पक्राउ परेको मितिले साठी दिनभित्र मुद्दा दर्ता गरिसक्नु पर्नेछ ।"

(३९) दफा २८७ को,-

(क) उपदफा (१) मा रहेका "कुनै कसूर गरी प्राप्त गरेको सम्पत्ति" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "यस संहितामा अन्यत्र छुट्टै व्यवस्था भएकोमा बाहेक कुनै कसूर गरी प्राप्त गरेको सम्पत्ति" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(ख) उपदफा (२) मा रहेका "पाँच वर्ष" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "पाँच वर्षसम्म" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(४०) दफा ३०० पछि देहायको दफा ३००क. थपिएको छ:-

"३००क. अवाञ्छित हैरानी दिन नहुने: (१) कसैले कुनै महिलालाई देहायको काम गरि अवाञ्छित हैरानी (स्टकिङ्ग) गर्न हुँदैन :-

(क) त्यस्तो महिलाले आपत्ति जनाउदा जनाउदै वैयक्तिक अन्तरक्रियाको लागि निजलाई पटक-पटक चिष्टि, पत्र लेख्ने, टेलिफोन गरी सताउने,

(ख) विद्युतीय सन्देश पठाउने, ईमेल गर्ने वा सामाजिक संजाल मार्फत निजलाई सताउने,

(ग) निजले अध्ययन वा अध्यापन गर्ने शिक्षण संस्था, आवत जावत गर्ने बाटो, रोजगारी गर्ने कार्यालय, प्रयोग गर्ने सवारी साधन, चिया पसल वा चमेनागृहमा ढुकी निजलाई अन्तरक्रिया गर्न बाध्य गर्ने वा निजको निजी विषयमा अनावश्यक हस्तक्षेप गर्ने वा मनोवैज्ञानिक दवाव दिने ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको कसूर गर्ने वा गराउने व्यक्तिलाई एक वर्षसम्म कैद वा दशहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ। "

३. मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ मा संशोधन : मुलुकी फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७४ को,-

(१) दफा २ को,-

(क) खण्ड (ग) पछि देहायको खण्ड (ग१) थपिएको छ :-

"(ग१) "अभियुक्त" भन्नाले अदालतबाट कुनै कसूरमा दोषी ठहर भई नसकेको अभियोजित व्यक्ति सम्झनु पर्छ। "

(ख) खण्ड (त) मा रहेका "वा सहायक जिल्ला न्यायाधिवक्ता" भन्ने शब्दहरूको सट्टा ", सहायक जिल्ला न्यायाधिवक्ता वा सहायक न्यायाधिवक्ता" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(२) दफा १६ को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (२क) थपिएको छ:-

"(२क) उपदफा (१) बमोजिम वयान लिनु अघि अभियुक्तलाई कसूर गर्न अन्य व्यक्ति संलग्न रहे वा नरहेको, संलग्न रहेको भए त्यसको प्रमाण तथा विवरण खुलाउन र निजले कसूर गरेको भए सो कुरा स्वीकार गरी प्रमाण जुटाउन र अनुसन्धान गर्न, अभियोजन पक्षलाई सहयोग गरेमा अभियोजन पक्षले दफा ३३ बमोजिम सजाय छुट दिई अभियोजन गर्न सक्ने सूचना अनुसूची-१०क. को ढाँचामा लिखित जानकारी गराउनु पर्नेछ। "

(३) दफा २० को उपदफा (७) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा रहेका "मृत्युको कारण पत्ता लगाउन सकिने अवस्था भएमा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "मृत्युको कारण पत्ता लगाउन वा अनुसन्धानलाई सहजीकरण हुने अन्य प्रमाण संकलन गर्न" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(४) दफा २० पछि देहायको दफा २०क. थपिएको छ:-

"२०क. शवोत्खनन गर्न सकिने : (१) कुनै व्यक्ति मृत्यु भएको वा अन्य कुनै किसिमबाट निजको हत्या भएकोमा दफा २० बमोजिम लाश जाँच हुन नसकेको वा नभएको तर निजको शव कुनै ठाउँमा गाडिएको सूचना वा आशंका भएमा त्यस्तो ठाउँको उत्खनन गरी मानव अवशेष वा अन्य प्रमाण संकलन गर्न अनुसन्धान अधिकृतले शवोत्खनन गर्न सक्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम शवोत्खनन गर्दा सरकारी चिकित्सक वा ईजाजतप्राप्त चिकित्सक, सम्भव भएसम्म सम्बन्धित विषयविज्ञ, सम्बन्धित स्थानीय तहका कम्तीमा एकजना प्रतिनिधि, कम्तीमा दुईजना स्थानीय व्यक्ति र उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित व्यक्तिका परिवारको कुनै सदस्यको रोहवरमा गर्नु पर्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम शवोत्खनन गर्दा यथासम्भव देहायका विवरण खुलाई अनुसूची-१५क. को ढाँचामा मुचुल्का तयार गर्नु पर्नेछ :-

(क) शङ्कास्पद घटनास्थलको स्थलगत पहिचान, सीमाङ्कन तथा नक्साङ्कन विवरण,

(ख) शङ्कास्पद शवको स्थिति वा शवको अवशेषको विवरण,

(ग) शव पहिचान हुन सक्ने कुनै विवरण (कपडा, जुता, घडी, सिक्की वा अन्य कुनै भौतिक वस्तु),

(घ) एक भन्दा बढी शव राखिएको आशंका भए शवको अनुमानित संख्या,

(ङ) शव गाडिएको, मरे वा मारिएको अनुमानित समयावधि,

(च) उत्खननबाट प्राप्त अवशेषमा रहेका वा देखिएको कुनै चोट वा हतियारको दाग,

(छ) उत्खननमा कुनै हातहतियार, गोली, विष्फोटक वा विषालु पदार्थ वा त्यसको कुनै अवशेष प्राप्त भए त्यसको विवरण,

(झ) अन्य कुनै भौतिकवस्तु, स्थिति वा विवरण भए सोको विवरण।

(४) उपदफा (३) बमोजिम संकलन गरिएको शव, शवको कुनै भाग, शवको अस्थिपञ्जर वा अवशेष वा शवसँग सम्बन्धित अन्य कुनै भौतिक वस्तु सम्बन्धित विशेषज्ञको निगरानीमा सुरक्षित ढंगले नमूना संकलन र आवश्यकता अनुसार सिलबन्दी पोका पारी परीक्षणको लागि उपयुक्त अस्पताल वा अनुमतिप्राप्त प्रयोगशालामा पठाउनु पर्नेछ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम प्राप्त अवशेष वा अन्य भौतिक वस्तुको सम्बन्धित विशेषज्ञले अस्पताल वा प्रयोगशालामा परीक्षण गरी सोको प्रतिवेदन अनुसन्धान अधिकारीलाई पठाउनु पर्नेछ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम परीक्षण गरेपछि त्यस्तो लाश, अवशेष वा अस्थीपञ्जर दफा २० बमोजिम आफन्तलाई बुझाउनु पर्नेछ।"

(५) दफा २१ को उपदफा (१) मा रहेका "डि.एन.ए. वा" भन्ने शब्दहरू झिकिएका छन्।

(६) दफा २१ पछि देहायका दफा २१क., २१ख. र २१ग. थपिएका छन्:-

"२१क. मानव भित्री अङ्ग (भिसेरा) परीक्षण गर्नु पर्ने : (१) दफा २० बमोजिम शव परीक्षण गर्दा मृत्युको कारण यकिन हुन नसकेमा वा मृतकको मृत्यु विषादी पदार्थ, अल्कोहलजन्य, औषधीजन्य वा अन्य कुनै रासायनिक पदार्थको कारणबाट भएको हुन सक्ने परिस्थितिजन्य सूचना वा शंका भएमा आवश्यकता अनुसार मृतकको शरीरबाट उपलब्ध भएसम्म रगत, पिसाव, कुनै अंगको तन्तु वा तरल पदार्थको स्वाव वा शरीरको भित्री अंग (भिसेरा) नमूना संकलन गरी परीक्षणको लागि नेपाल सरकारको वा अनुमतिप्राप्त प्रयोगशालामा पठाउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम नमूना संकलन गर्दा त्यसको विवरण अनुसूची-१५ख. को ढाँचामा उल्लेख गर्नुपर्नेछ।

(३) उपदफा (१) बमोजिम संकलन गरिएको नमूना (भिसेरा) सरकारी चिकित्सक वा नेपाल सरकारले तोकेको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले त्यस्तो नमूनामा अन्य पदार्थ प्रवेश वा समावेश नहुने गरी सुरक्षित तरिकाले सुरक्षण (प्रिजरभेसन) गरी पठाउनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम पठाएको नमूना प्रयोगशालामा सम्बन्धित विशेषज्ञले परीक्षण गरी त्यसको प्रतिवेदन अनुसूची-१५ग. को ढाँचामा तयार गरी अनुसन्धान अधिकृतलाई पठाउनु पर्नेछ।"

२१ख. आनुबाँशिक सूचना दिने कोषको रसायन डिओक्सीराइबो न्यूक्लिक एसिड (डि.एन.ए.) परीक्षण गर्नु पर्ने : (१) कुनै कसूरको कसूरदार पत्ता लगाउन अन्य अनुसन्धान विधिबाट संभव नभएमा वा त्यस्तो कसूर सम्बन्धी कुनै प्रमाण उपलब्ध हुन सक्दछ भन्ने अनुसन्धान अधिकृतलाई लागेमा निजले अनुसन्धानको क्रममा वा कुनै व्यक्तिको पहिचान यकिन गर्नु पर्ने अन्य अवस्थामा पीडित वा आरोपित वा सम्बन्धित व्यक्तिलाई जैविक नमूना दिन अनुरोध गर्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम अनुरोध भएकोमा त्यस्तो नमूना संकलन गर्न मंजुरी दिनु र त्यस सम्बन्धमा आवश्यक सहयोग गर्नु सम्बन्धित व्यक्तिको कर्तव्य हुनेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम मंजुरी दिएकोमा त्यस्तो व्यक्तिको जैविक नमूना (बायोलोजिकल स्याम्पल) संकलन गरी मानव डिओक्सीराइबो न्यूक्लिक एसिड (डि. एन. ए.) परीक्षण गराउनु पर्नेछ।

(४) कुनै कसूरसंग सम्बन्धित घटनास्थल वा अन्य कुनै ठाँउमा पाईएका जैविक संकेतहरू वा डि. एन. ए. परीक्षण गर्न आवश्यक देखिएमा अनुसन्धान अधिकृतले आवश्यक नमूना संकलन गरी परीक्षण गराउनु पर्नेछ।

(५) उपदफा (३) वा (४) बमोजिमको जैविक नमूना संकलन गर्दा आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित व्यक्तिको न्याल वा न्यालको दाग, रगत वा रगतको दाग, विर्य वा विर्यको दाग, थुक वा अन्य कुनै स्राव, रौं, दांत, हड्डी वा अन्य कुनै पनि नमूना मानव तन्तु वा कोषबाट संकलन गर्न सकिनेछ।

(६) उपदफा (३) बमोजिम परीक्षण गर्न आवश्यक पर्ने व्यक्तिको न्याल वा न्यालको दाग, रगत वा रगतको दाग, विर्य वा विर्यको दाग, थुक वा अन्य कुनै स्राव, रौं, दांत, हड्डी वा अन्य कुनै पनि मानव तन्तु वा कोषबाट जैविक नमूना उपलब्ध गराउन अनुसन्धान अधिकारीलाई सम्बन्धित व्यक्तिले सहयोग गरी नमूना संकलन गर्दा निजले अनुसूची-१५घ. बमोजिमको ढाँचामा मंजुरनामाको लिखत गर्नु पर्नेछ।

(७) उपदफा (६) बमोजिम नमूना संकलनगर्दा सरकारी चिकित्सक वा ईजाजतप्राप्त चिकित्सकले संभव र उपलब्ध भए सम्म सम्बन्धित व्यक्तिको परिवारका सदस्य तथा अन्य व्यक्तिको रोहवरमा र महिलाको शरीरबाट जैविक नमूना संकलन गर्दा महिला चिकित्सक र त्यस्तो चिकित्सक उपलब्ध नभएमा कम्तिमा दुईजना महिलाको रोहवरमा पुरुष चिकित्सकले संकलन गर्नु पर्नेछ।

(८) यस दफा बमोजिम संकलन गरिएको नमूना सरकारी चिकित्सक वा नेपाल सरकारले तोकेको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मी वा अन्य संकलनकर्ताले त्यस्तो नमूनामा अन्य पदार्थ प्रवेश वा समावेश नहुने गरी सुरक्षित

तरिकाले सुरक्षण (प्रिजरभेसन) गरी परीक्षणको लागि नेपाल सरकारको वा अनुमतिप्राप्त प्रयोगशालामा पठाउनु पर्नेछ।

(९) उपदफा (८) बमोजिम प्राप्त नमूना प्रयोगशालाको सम्बन्धित विषयको विज्ञले परीक्षण गरी सोको प्रतिवेदन अनुसूची-१५ड. को ढाँचामा तयार गर्नु पर्नेछ।"

"२१ग. विशेषज्ञ टोलीबाट परीक्षण गराउनु पर्ने: (१) दफा २१क. वा २१ख. बमोजिम भएको परीक्षणबाट प्राप्त निष्कर्षको आधारमा थप विषयमा स्पष्ट हुन एक भन्दा बढी चिकित्सक वा विशेषज्ञको टोलीबाट मानव भित्री अंग वा मानव डि.एन.ए. परीक्षण हुन उपयुक्त देखिएमा त्यस्तो टोली गठन गरी त्यस्तो अंग वा मानव डि. एन. ए. परीक्षण गराउनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम परीक्षण गर्ने टोलीले अनुसूची-१५ड. बमोजिमको ढाँचामा प्रतिवेदन दिनु पर्नेछ ।"

(७) दफा २२ को,-

(क) उपदफा (१) मा रहेका "सरकारी चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सरकारी चिकित्सक वा नेपाल सरकारले तोकेको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीले" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(ख) उपदफा (६) को ठाँउ ठाँउमा रहेका "सरकारी चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीलाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सरकारी चिकित्सक वा नेपाल सरकारले तोकेको चिकित्सक वा स्वास्थ्यकर्मीलाई" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(ग) उपदफा (६) पछि देहायको उपदफा (७) थपिएको छ:-

"(७) जवर्जस्ती करणी वा अन्य यौनजन्य हिंसा सम्बन्धी कसूर भए पीडित वा पीडकको शारीरिक तथा मानसिक अवस्थाको परीक्षण गर्नु पर्ने भएमा सम्बन्धित विषयका विज्ञ चिकित्सक वा सो सम्बन्धी तालीम प्राप्त चिकित्सक वा तालीम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीले सरकारी अस्पताल वा कानून बमोजिम अनुमतिप्राप्त अस्पतालमा परीक्षण गरी पीडित महिला भए अनुसूची-१६क. र पुरुष भए अनुसूची-१६ख.

बमोजिमको ढाँचामा प्रतिवेदन तयार गरी बाटोको म्याद बाहेक तीन दिनभित्र अनुसन्धान अधिकारीलाई पठाउनु पर्नेछ।"

(८) दफा ३२ को,-

(क) उपदफा (१) को खण्ड (ज१) मा रहेका "कुनै सार्वजनिक पद धारण गरेको व्यक्ति" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दफा ६५ को उपदफा (१) को खण्ड (क) बमोजिमको कुनै संस्थामा बहाल रहेको पदाधिकारी वा कर्मचारी" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(ख) उपदफा (१) को खण्ड (ज२) पछि देहायका खण्ड (ज३) र (ज४) थपिएका छन्:-

"(ज३) फरार भएको अभियुक्तले निवृत्तिभरणको सुविधा पाएको भए सोको विवरण,

(ज४) अभियुक्तको एकल स्वामित्वमा कुनै फर्म कम्पनी रहेको भए त्यसको विवरण,"

(ग) उपदफा (४) पछि देहायको उपदफा (४क) थपिएको छ:-

"(४क) यस दफा बमोजिम दायर भएको अभियोगपत्रको प्रतिलिपि कसूरबाट पीडित व्यक्तिले माग गरेमा निजलाई सम्बन्धित सरकारी वकीलले निःशुल्क उपलब्ध गराउनु पर्नेछ।"

(९) दफा ३३ को,-

(क) उपदफा (१) मा रहेका "त्यस्तो अभियुक्तलाई" भन्ने शब्दहरू पछि "अपराध संहिताको दफा ४७ वा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(ख) उपदफा (२) मा रहेका "सहयोग पुऱ्याएको देखिएमा" भन्ने शब्दहरू पछि "वा दफा १६ बमोजिम अभियुक्तले आफूले गरेको कसूर स्वीकार गरी प्रमाण जुटाउन सहयोग गरेको र सजाय छुटको लागि माग गरेको देखिएमा" भन्ने शब्दहरू थपिएका छन्।

(ग) उपदफा (२) पछि देहायका उपदफा (२क), (२ख), (२ग) र (२घ) थपिएका छन्:- "(२क) उपदफा (२) बमोजिम अभियोगपत्र दायर गर्नु अघी सजाय छुट सहितको अभियोगपत्र पेश गर्न, अनुसन्धानमा सहयोग गर्न अभियुक्त मंजुर भएमा

सजाय छुट पाउनका लागि अभियुक्तले सम्बन्धित सरकारी वकील मार्फत सम्बन्धित अदालतमा अनुसूची-२०क. बमोजिमको ढाँचामा निवेदन दिनु पर्नेछ।

(२ख) उपदफा (२क) बमोजिम निवेदन प्राप्त भएमा अदालतले तारेख तोकी सरकारी वकिल र निजमार्फत अभियुक्तलाई अदालतमा उपस्थित हुन आदेश दिनु पर्नेछ ।

(२ग) उपदफा (२ख) बमोजिमको आदेश बमोजिम उपस्थित भएको अभियुक्तले निवेदन माग बमोजिमको सजाय छुटको सुविधा प्राप्त गर्न अदालतमा उपस्थित भई मञ्जुर गरेमा त्यसको अभिलेख राखी सजाय छुटको दावी लिई अभियोजन गर्न आदेश दिन सक्नेछ।

(२घ) उपदफा (२ग) बमोजिम आदेश दिनु अघि अभियुक्तले निजको कानून व्यवसायी मार्फत सजाय घटाउने मागका सम्बन्धमा आफ्नो कुरा अदालतसमक्ष प्रस्तुत गर्न चाहेमा अदालतले अनुमति दिनु पर्नेछ।"

(ग) उपदफा (३) मा रहेका "उपदफा (२) बमोजिम" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "उपदफा (२ग) बमोजिम आदेश भएकोमा यस दफा बमोजिम" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(घ) उपदफा (५) झिकिएको छ।

(१०) दफा ३३ पछि देहायको दफा ३३क. थपिएको छ:-

"३३क. रोक्का रहेको सम्पत्ति फुकुवा गर्नु पर्ने: कुनै फौजदारी कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा अनुसन्धान अधिकारीले कुनै व्यक्तिको सम्पत्ति रोक्का राखेकोमा दफा ३१ बमोजिम अनुसन्धान प्रतिवेदन पेश भई दफा ३२ बमोजिम अभियोगपत्र दायर भएकोमा त्यस्तो सम्पत्ति थप रोक्का राख्न आवश्यक नभएमा सरकारी वकील वा सम्बन्धित व्यक्तिको निवेदन बमोजिम सम्बन्धित अदालतले मनासिव देखिएमा रोक्का फुकुवा गर्ने आदेश दिन सक्नेछ।"

(११) दफा ६५ को उपदफा (२) पछि देहायका उपदफा (३) र (४) थपिएका छन्:-

"(३) उपदफा (२) बमोजिम सूचना प्राप्त भएमा सम्बन्धित अधिकारी वा निकायले लेखि आए बमोजिम कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) बमोजिम पक्राउ पूर्जी जारी भई पक्राउ हुन नसकेको वा फरार रहेको अभियुक्त अदालतमा उपस्थित भएमा उपदफा (३) बमोजिम कार्यान्वयन

भएको सूचना रद्द गर्न अदालतले सम्बन्धित अधिकारी वा निकायलाई लेखि पठाउनु पर्नेछ ।"

(१२) दफा ६६ पछि देहायका दफा ६६क., ६६ख. र ६६ग. थपिएका छन् :-

६६क. बेरीतको म्याद बदर हुने: (१) यस परिच्छेद बमोजिमको कार्यविधि पूरा गरी म्याद तामेल नभएको वा म्याद नै तामेल नगरेको सम्बन्धमा मुद्दा किनारा हुनु अघि जहिले सुकै पनि मुद्दाको पक्षले अदालतमा निवेदन दिन सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम परेको निवेदनको व्यहोरा मनासिब रहेको अदालतबाट ठहर भएमा बेरीतसँग तामेल भएको म्याद बदर गरी पुनः म्याद तामेल गर्न वा सम्बन्धित पक्षलाई अदालतमा नै म्याद बुझिलिन अदालतले आदेश दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (१) वा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस परिच्छेद बमोजिम तामेल गरी ल्याएको म्याद अदालतले जाँचदा रीत नपुन्याई तामेल गरी ल्याएको देखिएमा त्यस्तो म्याद बदर गरी पुनः रीत पुन्याई तामेल गर्न लगाउनु पर्नेछ ।

६६ख. फैसला गर्न सकिने: (१) अदालतबाट जारी भएको पक्राउपूर्जी, समाव्हान वा म्याद बमोजिमको अवधिभित्र अदालतका उपस्थित नभई वा प्रतिवादी दाखिला नगरी म्याद गुजारेको अभियुक्त वा प्रतिवादीको हकमा कानून बमोजिम फैसला गर्न सकिनेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम भएको फैसला उपर पुनरावेदन गर्न सकिने छैन ।

६६ग. प्रतिउत्तरपत्र सरहको पुनरावेदन दिन सक्ने : (१) दफा ६६ख. मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यस परिच्छेद बमोजिमको कार्यविधि पूरा नगरी पक्राउपूर्जी, समाव्हान वा म्याद बेरीतसँग तामेल गरेको कारण मुद्दामा प्रतिरक्षा गर्न वा प्रतिउत्तरपत्र पेश गर्न नपाई आफ्नो विरुद्धमा तल्लो अदालतबाट एकतर्फी फैसला भएको व्यहोरा उल्लेख गरी त्यस्तो फैसला भएको छ महिनाभित्रमा थाहा पाएको मितिले पैतीस दिनभित्र सम्बन्धित अभियुक्त वा प्रतिवादीले प्रतिउत्तरपत्र सरहको पुनरावेदन सम्बन्धित पुनरावेदन सुत्रे अदालतमा पेश गर्न सक्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम प्रतिउत्तरपत्र सरहको पुनरावेदन प्राप्त भएमा पुनरावेदन सुन्ने अदालतले त्यस्तो पुनरावेदनपत्र उपर सुनुवाई गर्नु अघि अभियोग पत्र वा फिरादपत्रमा अभियुक्त वा प्रतिवादी बनाइएका व्यक्तिलाई पक्राउपूर्जी, समाव्हान वा म्याद रीतपूर्वक तामेल भए वा नभएको सम्बन्धमा ठहर गर्नु पर्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम सुनुवाई गर्दा अभियुक्त वा प्रतिवादीलाई पक्राउपूर्जी, समाव्हान वा म्याद रीतपूर्वक तामेल नगरेको भन्ने पुनरावेदन सुन्ने अदालतबाट ठहर भएमा त्यस्तो मुद्दामा तल्लो अदालतबाट भएको एकतर्फी फैसला बदर गरी पुनरावेदनपत्रलाई नै प्रतिउत्तरपत्र कायम गरी कानून बमोजिम मुद्दाको पुनः कारबाही, सुनुवाई र किनारा गर्न तल्लो अदालतलाई आदेश दिई मुद्दाको मिसिल त्यस्तो अदालतमा पठाउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पुनरावेदन सुन्ने अदालतबाट आदेश सहितको मिसिल प्राप्त भएमा सम्बन्धित अदालतले त्यस्तो मिसिल प्राप्त भएको तीन दिनभित्र बाटोको म्याद बाहेक सात दिनको वादीका नाममा म्याद तामेल गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिम म्याद तामेल भएकोमा म्यादभित्र वादी हाजिर भए वा म्याद समाप्त भएपछि कानून बमोजिम मुद्दाको कारबाही, सुनुवाई र किनारा गर्नु पर्नेछ ।"

(१३) दफा १३० को उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (१क) थपिएको छ:-

"(१क) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अदालतमा उपस्थित भई बयान नदिएको वा अनुसूची-४ बमोजिमको मुद्दा भए प्रतिउत्तरपत्र दाखिला नगरेको अभियुक्त वा प्रतिवादी वा बयान दिई वा प्रतिउत्तरपत्र दाखिला गरिसकेपछि तारेख गुजारेको अभियुक्त वा प्रतिवादीले कानून व्यवसायी नियुक्त गरी आफ्नो तर्फबाट बहस पैरवी गराउन सक्ने छैन ।

तर, तारेख गुजार्नु अघि नै आफु उपर लागेको आरोप खण्डन गर्न वा आफ्नो तर्फबाट प्रतिरक्षा गर्न अभियुक्त वा प्रतिवादीले कुनै कानून व्यवसायी नियुक्त गरिसकेको रहेछ भने त्यसरी नियुक्त भएको कानून व्यवसायीलाई निजको तर्फबाट बहस पैरवी गर्न अदालतले अनुमति दिन सक्नेछ । "

- (१४) दफा १३४ को उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (१क) थपिएको छः-
- "(१क) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि दफा ३३ बमोजिम सजाय कम गर्ने गरी माग दावी लिई अभियोगपत्र दायर भएकोमा त्यस्तो अभियोगपत्र बमोजिम भएको सजाय हुने गरि भएको फैसला उपर पुनरावेदन लाग्ने छैन।
- तर त्यस्तो फैसलामा कुनै कानूनी प्रश्न समावेश भएको रहेछ भने त्यस्तो प्रश्नको निवारणको लागि पुनरावेदन गर्न सकिनेछ।"
- (१५) दफा १३७ को उपदफा (६) मा रहेका "छ महिनाभित्र" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "एक वर्षभित्र" भन्ने शब्दहरू राखि सोही उपदफामा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिएको छः-
- "तर, भ्रष्टाचार सम्पत्ति शुद्धीकरण, मानव बेचबिखन तथा ओसार पसार र लागू औषधको कारोवार वा बैङ्किङ्ग कसूरमा तारिखमा छोड्न सकिने छैन।"
- (१६) दफा १५४ पछि देहायको दफा १५४क. थपिएको छः-
- "१५४क. कैद वा जरिबाना छुट हुन सक्ने: (१) दफा १५४ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि अदालतको फैसला बमोजिम कसूरदार ठहर भएको व्यक्तिले फैसलाको सूचना पाएको साठी दिनभित्र स्वैच्छाले अदालतमा आफै उपस्थित भई फैसला बमोजिमको कैद वा जरिबाना कार्यान्वयन गर्न अदालतलाई सहयोग गरेमा त्यस्तो व्यक्तिले ठहर भएको कैद वा जरिबाना वा दुवै सजायको बीस प्रतिशत छुट पाउनेछ।
- (२) उपदफा (१) बमोजिम कसूरदार ठहर भएको व्यक्ति उपस्थित भएमा सम्बन्धित अदालतले सोही दिन कैदी पूर्जा जारी गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई सम्बन्धित कारागारमा पठाउनु पर्नेछ।"
- (१७) दफा १५५ को उपदफा (१) मा रहेका "सजाय भएको मुद्दामा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "सजाय तोकिएको मुद्दामा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (१८) दफा १६२ को उपदफा (४) मा रहेको "तत्काल" भन्ने शब्दको सट्टा "फैसला अन्तिम भएपछि तत्काल" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (१९) दफा १६४ को उपदफा (५) मा रहेका "सात वर्षभन्दा" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दश वर्षभन्दा" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।
- (२०) दफा १६५ को,-

(क) उपदफा (९) मा रहेका "चार वर्षभन्दा बढी" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दफा १६४ को उपदफा (५) बमोजिमको अवधी भन्दा बढी" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(ख) उपदफा (११) पछि देहायको दफा (११क) थपिएको छः-

"(११क) यस दफा बमोजिम कुनै व्यक्तिको बिगो, क्षतिपूर्ति वा अन्य कुनै रकम भराईदिए बापत अदालतले त्यस्तो बिगो, क्षतिपूर्ति वा रकमको तीन प्रतिशत रकम अदालती दस्तूर बापत सम्बन्धित व्यक्तिबाट लिनु पर्नेछ ।"

(२१) दफा १९३क. को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (३) थपिएको छः-

"(३) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसूर ठहर भई कैदमा रहेको कसूरदारले त्यस्तो कसूरको सम्बन्धमा कैदमा रहेको कार्यालय मार्फत उजुरी, निवेदन, फिरादपत्र, प्रतिउत्तरपत्र र पुनरावेदनपत्र दिँदा कुनै दस्तूर लाग्ने छैन ।"

(२२) अनुसूची-१ को प्रकरण १. को खण्ड (क) को,-

(क) उपखण्ड (२) पछि देहायको उपखण्ड (२क) थपिएको छः-

"(२क) परिच्छेद-३ को दफा ८५"

(ख) उपखण्ड (३) मा रहेका "९४ र १०२" भन्ने अङ्कहरूको सट्टा "९४, ९५, १०० र १०२" भन्ने अङ्कहरू राखिएका छन् ।

(ग) उपखण्ड (१७) मा रहेका "२१९, २२१" भन्ने अङ्कहरूको सट्टा "२१९, २२० को उपदफा (२) को खण्ड (क), २२१" भन्ने अङ्क र शब्दहरू राखिएका छन् ।

(घ) उपखण्ड (२२) मा रहेका "उपदफा (३) को खण्ड (क), (ख)" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "उपदफा (३) को खण्ड (क), (क१), (ख)," भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(२३) अनुसूची-४ को प्रकरण १. को खण्ड (क) को उपखण्ड (३) मा रहेका "दफा २२०" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "दफा २२० को खण्ड (ख), (ग) र (घ)" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

४. फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ मा संशोधन: फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७४ को,-

(१) दफा ८ को उपदफा (१) को खण्ड (ख) पछि देहायको खण्ड (ख१) थपिएको छः-

"(ख१) फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा ९८ को उपदफा (४) वा (८) बमोजिम मुद्दा जगाई कारवाही र किनारा गर्नु पर्ने कसूर,"

(२) दफा ९ को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (३) थपिएको छः-

"(३) यस दफामा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि शुरु अदालतबाट एकपटक सुनुवाई भई सजाय निर्धारण भएकोमा शुरु अदालतबाट भएको ठहर पुनरावेदन सुन्ने अदालतबाट सदर भएमा यस दफा बमोजिम सुनुवाई गर्नु पर्ने छैन।"

(३) दफा १२ को उपदफा (६) मा रहेको "तोकिएको" भन्ने शब्दको सट्टा "नतोकिएको" भन्ने शब्द राखिएको छ।

(४) दफा २९ को उपदफा (१) मा रहेका "दुई तिहाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "चालीस प्रतिशत" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(५) दफा ४१ को उपदफा (७) मा रहेका "निजको आश्रित हकवालालाई" भन्ने शब्दहरूको सट्टा "निजको एकासगोलको पति वा पत्नी, छोरा छोरी वा बाबु आमालाई" भन्ने शब्दहरू राखिएका छन्।

(६) दफा ४८ को उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छः-

"(२) उपदफा (१) बमोजिम खडा भएको कोषमा अदालतको फैसला बमोजिम जरिवाना बापत प्राप्त हुने रकम र अपराध संहिता वा प्रचलित कानून बमोजिम कैद बस्नु पर्ने कसूरदार फौजदारी कार्यविधि संहिता बमोजिम कैद नबसी कैद बापत तिरेको रकमबाट प्राप्त रकमको पचास प्रतिशत रकम जम्मा गर्नु पर्नेछ।"

५. प्रचलित ऐन बमोजिम हुने : यस ऐनमा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि यो ऐन प्रारम्भ हुनु भन्दा अघि नै भइसकेका कसूरमा त्यस्तो कसूर हुदाका बखत कायम रहेको कानून बमोजिम हुनेछ।

तर, त्यस्तो कसूरमा यस ऐन बमोजिम कम सजाय हुने रहेछ भने यसै ऐन बमोजिम हुनेछ।